

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ 9 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРЬ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

ISSN: 2181-1342 (Online)

Сайт: <https://scienceproblems.uz>

DOI: 10.47390/SCP1342V3I9Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 9 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Ақтамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Matajonov Rahimjon Akramovich*
“VII-VIII ASRLARDA ARAB XALIFALIGI ISTILOSIGA QARSHI KURASHDA MAHALLIY HUKMDORLARNING O‘RNI VA ROLI” MAVZUSIGA OID INGLIZ TILLI TADQIQOTLAR TAHLILI 10-16
- Облобердиев Жасурбек Косим угли*
МЕРЫ НАКАЗАНИЯ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ В БУХАРСКОМ ЭМИРАТЕ В КОНЦЕ XIX - НАЧАЛЕ XX ВВ 17-22

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

- Турсунов Бекмухаммад Омонович*
МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТ РАҚОБАТБАРДОШЛИГИНИ БАҲОЛАШНИНГ МЕЗОН ВА КЎРСАТКИЧЛАРИ 23-34
- Курпаяниди Константин Иванович*
ИССЛЕДОВАНИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ СИСТЕМ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЧЕРЕЗ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ РЕФОРМЫ 35-44
- Ahmedov Shohjaxon*
O‘ZBEKISTONDA SHAKANA SAVDONI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI 45-51
- Кулибоев Азамат Шоназарович*
БЮДЖЕТ ТАШКИЛОТЛАРИДА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ 52-62
- Рўзиев Абдумалик Ортиғалиевич*
МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТНИ РАҚАМЛАШТИРИШНИ БАҲОЛАШДА МИҚДОРИЙ ВА АХБОРОТ ТАҲЛИЛИ МЕТОДОЛОГИЯСИ 63-73
- Abduraxmanova Shoxida Ravshanovna*
TIBBIYOT MUASSASALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH 74-80
- Davronov Istamxo‘ja Olimovich*
МЕНМОНХОНА ХИЗМАТЛАРИ РАҚОБАТБАРДОШЛИГИ ВА СИФАТИНИ ВАНОЛАШ USULLARI 81-86
- Маматов Бахадир Сафаралиевич*
ҲУДУДЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯВИЙ МУҲИТ ЖОЗИБАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ 87-96
- Шолдаров Дилшод Азимиддин ўғли*
КАМ ТАЪМИНЛАНГАН ОИЛАЛАР УЧУН НАФАҚА ВА МОДДИЙ ЁРДАМ ТАЙИНЛАШ ВА ТЎЛАШ ТАРТИБИ 97-104
- Баратов Махсудали Назиралиевич*
МИКРОМОЛИЯВИЙ ТАШКИЛОТЛАР ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ – ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ 105-116

<i>Ergashev Islom Ismoilovich</i> KESKIN RAQOBAT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	117-127
<i>Қодиров Азизжон Анварович</i> ЎТИШ ИҚТИСОДИЁТИ МАМЛАКАТЛАРИДА ЭКОТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ АМАЛИЁТИ	128-136
<i>Эшонкулов Акмал Кудратович</i> ПРОБЛЕМЫ ПРОВЕДЕНИЯ АНАЛИЗА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	137-142
<i>Астанов Шерзод Рустамович</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИНВЕСТИЦИОН ЛОЙИХАЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШНИНГ ТАШКИЛИЙ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	143-150
09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Abdullayev Ibodulla Abdullayevich</i> YOSHLARNI MILLIY G'URUR RUHIDA TARBIYALASHDA OILA VA OILAVIY QADRIYATLARDAN UNUMLI FOYDALANISH USULLARI	151-155
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> BAHS-MUNOZARALARDA QO'LLANILADIGAN TUZOQLAR VA MANIPULYATSION (SPEKULYATIV) USULLAR	156-164
<i>Alimatova Nargis Abduxalilovna</i> BARQAROR RAQOBAT USTUNLIGI-RAQOBATBARDOSHLIK OMILI	165-174
<i>Allayarova Marhabo Mavlonovna</i> UCHINCHI RENESSANS DAVRIDA YOSHLAR BADIY IJODINI RIVOJLANTIRISH ZARURIYATI	175-179
<i>Рахманов Баҳодир</i> СИНЕРГЕТИК ТАФАККУР: ФАЛСАФИЙ МЕРОСИМИЗНИ ТАДҚИҚ ЭТИШНИНГ АҲАМИЯТИ	180-186
<i>Abdiraxmanov Muzaffar Zaripbayevich</i> ABU ALI IBN SINONING XORAZM MA'MUN AKADEMISIDAGI FAOLIYATI	187-191
<i>Mirzaxalov Xojiakbar Tajibayevich</i> JAMIYATDA GENDER TENGLIGI MUAMMOSINING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI	192-197
<i>Azimov Ashirali Mehmonboyevich</i> XOTIN-QIZLAR GENDER MA'RIFATINING IJTIMOY BARQARORLIKKA TA'SIRI	198-202
<i>Azimov Sherzod</i> PHILOSOPHICAL REFLECTION ON THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF SPORT IN SOCIETY	203-207
<i>Абдурахмонович Хасан Иброхимович</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ЁШЛАР ИННОВАЦИОН ТАФАККУРИНИ ЮКСАЛТИРИШНИНГ УСТУВОР ЎНАЛИШЛАРИ	208-216

10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ*Kuliyeva Dilshoda Alijon qizi*

QUMAN TOPISHMOQLARINING O'ZBEK FOLKLORIDAGI PARALLEL SHAKLLARI 217-223

Тешабаева Дилфуза Муминовна, Абдухалилова Гулбаҳор Карабаевна

ТУРИЗМ СОҲАСИГА ОИД СЎЗ ВА ИБОРАЛАРНИ ПРЕФИКСЛАР ЁРДАМИДА

ЯСАЛИШИ 224-230

Abdinazarov Uktam Qushoqovich

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA GIPPOLOGIK TERMINLARNING LINGVISTIK TADQIQI.. 231-236

Axmedova Shaxodat Maxmutovna

O'ZBEK XALQ PAREMALARIDA SHIFO KONSEPTINING IFODALANISHI..... 237-241

Ruziyev Xusniddin Baxritdinovich

JAHON TILSHUNOSLIGIDA PAREMALAR TADQIQI 242-246

Vositov Otabek Toxirjonovich

TABIATNING ATMOSFERA HODISASI UMUMIY MA'NOSI VA LEKSIK SEMANTIKA

GURUHLARNING STRUKTURAL XUSUSIYATLARI 247-253

Нодир Раҳматуллаев

НАЗАР ЭШОНҚУЛ НАСРИДА ШАРПА АРХЕТИПИНИНГ ТАЛҚИНИ 254-260

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР*Мамасобиров Давронбек Эрназарович*

ВАТАНДОШЛАР БИЛАН ИШЛАШ: ҚИЁСИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАҲЛИЛ 261-270

Urakov Djahongir Rajabovich, Sharipovasror Safar o'g'li

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUN HUJJATLARIDA FUQAROLIK JAMIYATI

INSTITUTLARNING HUQUQIY ASOSLARI 271-276

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ*Djamaldinova Shaxlo Obloberdiyevna*

OLIY TIBBIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARI HISSIY-KOMMUNIKATIV

KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH 277-281

Umarova Zaxro Abduraxim qizi

TALABALAR MUSTAQIL TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISHDA NOSTANDART FIKRLASH

(THINKING OUTSIDE THE BOX) NING ROLI 282-287

Kadirov Ramz Turabovich

TALABA-AKTYORLARNING SAHNA NUTQIGA OID BILIM VA KO'NIKMALARINI

TAKOMILLASHTIRISHNING SPETSIFIK TEXNOLOGIYALARI (DARS JARAYONIDAGI

MASHG'ULOTLAR MISOLIDA) 288-295

Khabiba Madaminovna Jurabekova

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF LISTENING IN THE FORMATION OF COMMUNICATIVE

COMPETENCE OF STUDENTS IN RUSSIAN LESSONS 296-302

<i>Nishonov Akmal Obidovich, Xamrakulov Xamidullo Turgunboyevich</i> KLAUSTERLI O'ZARO TA'SIR SHAROITIDA INFORMATIKA O'QITUVCHILARINING MALAKASINI OSHIRISH JARAYONINI MODELASHTIRISH MASALALARI	303-310
<i>Ergashev Murodbek Ikromovich</i> MUSIQA TA'LIMIDA O'QUVCHILARNING KREATIV VA IJTIMOYIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING MAVJUD IMKONIYATLARI	311-316
<i>Utkirov Nusrat Kamilovich</i> BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHNING KASBIY-PEDAGOGIK KOMPETENTLI TA'MINOTINI RIVOJLANTIRISH	317-322
<i>Yulbarsova Xurshida</i> BO'LAJAK SOTSIOLOGLARDA IJTIMOYIY KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILY-PEDAGOGIK JIHATLARI	323-329
<i>Baychayev Fazliddin Xusenovich</i> BO'LAJAK KON-METALLURGIYA SANOATI MUTAXASSISLARINING ELEKTROSTATIKAGA OID NAZARIY BILIMLARINI MUSTAHKAMLASH	330-335
<i>Muminov Ulmas Ravshanqulovich</i> O'ZBEKISTONDA "MAHALLA INSTITUTI" NING MAHALLIY O'Z-O'ZINI BOSHQARISH – ORGANI SIFATIDA SHAKLLANISHI, UNING HUQUQIY ASOSLARINI YARATILISHI	336-341
<i>Tajibayeva Ma'mura Tojiddinovna</i> AJDODLARIMIZ PEDAGOGIK TA'LIMOTLARINI O'RGANISH ASOSIDA TALABALARDA G'OYAVIY DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISH	342-346
<i>Askarova Zulayxo</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM JARAYONIDA O'QUVCHILARNING FIKRLASH DARAJASINI ANIQLASHDA INNOVATSION METODLARDAN FOYDALANISH SAMARASI	347-352
<i>Akhmadjonova Diyora Dilshod qizi</i> EXPLORING THE EFFECTIVENESS OF TEACHING THROUGH ONLINE PLATFORMS	352-362
<i>Jumaniyazova Go'zal</i> OLY O'QUV YURTI TALABALARINI PIRLSGA YO'NALTIRILGAN TOPSHIRIQLARNI TAYYORLASHGA O'RGATISH METODIKASI	363-367
<i>Xusaiova Leyla Yunusova</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ОБУЧЕНИИ ФОНЕТИКЕ: ТЕХНОЛОГИИ И МЕТОДЫ	368-373
<i>Xudayberganov G'ayrat Quranboyevich</i> МАТЕМАТИК КРЕАТИВ ТАВСИФДАГИ MASALALARNING BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA KREATIV FIKRLASHINI FANLARARO ABSSESSIAL VA ORDINATAL BOG'LAB SHAKLLANTIRISHDAGI O'RNI VA ROLI	374-379
<i>To'xtasinov Muhammadjon</i> PEDAGOGLAR KASBIY KOMPETENLIGINI OSHIRISHDA UZLUKSIZ METODIK XIZMATNING O'RNI	380-384

Eshnazarov Murod Karimovich

GERMENEVTIK YONDASHUV ASOSIDA TA`LIM MAZMUNINI RIVOJLANTIRISH

IMKONIYATLARI385-391

13.00.00- Педагогика фанлари

Djamaldinova Shaxlo Obloberdiyevna

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
dotsent, «O'zbek tili va adabiyoti,
rus tili bilan» kafedراسи mudiri
Samarqand davlat tibbiyot universiteti

OLIV TIBBIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARI HISSIY-KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya. Hozirgi vaqtda tibbiyot xodimlariga bemorlar va ularning oila a'zolari bilan samarali muloqot qilish, empatiya kabi hissiy muloqot qobiliyatlariga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Ushbu ko'nikmalar yuqori sifatli parvarish va bemorni talablarini qondirish uchun zarurdir. Bugungi kunda hissiy-kommunikativ kompetensiya tibbiyot, psixologiya, biznes va ta'lim kabi ko'plab sohalarda ta'lim va ta'limning muhim tarkibiy qismidir. Muvaffaqiyatli ish faoliyati rivojlantirish va shaxsiy farovonlik uchun hissiy-kommunikativ kompetensiya muhimligini tasdiqlovchi ko'plab ilmiy tadqiqotlar, shuningdek, uni rivojlantirish va o'qitish usullarini ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: hissiy va kommunikativ kompetensiya, oliy tibbiy ta'lim muassasalari, tibbiy yordam, qobiliyat.

Djamaldinova Shakhlo Obloberdievna

Doctor of Philosophy in Educational Sciences (PhD),
Associate Professor, Head of the Department
of Uzbek Language and Literature with Russian
Samarkand State Medical University

DEVELOPMENT OF EMOTIONAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCE OF MEDICAL STUDENTS

Abstract. Currently, the need for emotional communication skills such as empathy and effective communication with patients and their family members is increasing. These skills are essential to providing high quality care and meeting patient needs. Today, emotional-communicative competence is an important component of education and training in many fields, such as medicine, psychology, business and education. Many scientific studies have been developed that confirm the importance of emotional-communicative competence for the development of successful work and personal well-being, as well as methods of its development and training.

Keywords: emotional and communicative competence, higher medical education institutions, medical care, ability.

Джамалдинова Шахло Облобердиевна

Доктор философии педагогических наук (PhD),
доцент, заведующая кафедрой узбекского языка
и литературы с русским языком
Самаркандский государственный медицинский университет

РАЗВИТИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ВУЗОВ

Аннотация. В настоящее время возрастает потребность в навыках эмоционального общения, таких как эмпатия и эффективное общение с пациентами и членами их семей. Эти навыки необходимы для оказания высококачественной медицинской помощи и удовлетворения потребностей пациентов. Сегодня эмоционально-коммуникативная компетентность является важным компонентом образования и обучения во многих областях, таких как медицина, психология, бизнес и образование. Разработано множество научных исследований, подтверждающих значение эмоционально-коммуникативной компетентности для развития успешной работы и личного благополучия, а также методов её развития и практики.

Ключевые слова: эмоционально-коммуникативная компетентность, высшие медицинские учебные заведения, медицинская помощь.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3I9Y2023N36>

Mavzuning dolzarbligi. Oliy tibbiy ta'lim muassasalari talabalari uchun hissiy va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish hal qiluvchi ahamiyatga ega, chunki samarali muloqot sog'liqni saqlash sohasida muhim ahamiyatga ega bo'lib, u tibbiyot xodimlariga bemorlar bilan yaxshi munosabatlar o'rnatish va ularga eng yaxshi yordam ko'rsatish imkonini beradi. Boshqa tomondan, hissiy kompetensiya talabalarga o'zlarining his-tuyg'ularini tushunish, stress holatiga tushmaslik va o'zini boshqarishda yordam beradi. Ushbu kompetensiyalarni rivojlantirish orqali talabalar yaxshi tibbiy yordam ko'rsatuvchi bo'lishlari va o'z bemorlariga ko'proq mehr bilan yordam ko'rsatishlari mumkin. [1]

Kommunikativ kompetensiya — bu muvaffaqiyatli muloqot qilish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar to'plami. Bu insonning boshqalar bilan samarali munosabatda bo'lish, hamdardlik ko'rsatish, tinglash, ifodali gapirish, ishontirish va boshqa odamlarning fikrlarini hisobga olish, shuningdek, ularning his-tuyg'ularini tushunish va nazorat qilish qobiliyatidir.

Shifokorlar har kuni bemorlar va ularning qarindoshlari bilan muloqot qiladigan professionallardir. Shu bilan birga, hissiy va muloqot qobiliyatlari shifokorning muvaffaqiyatli ishlashi uchun eng muhim va zarurdir. Ushbu ko'nikmalarni yetarli darajada o'zlashtirmaslik noto'g'ri tushunish, nizolar, tashxis qo'yish va davolashdagi xatolarga, bemorlarning ishonchsizligiga olib kelishi mumkin. Shu munosabat bilan bo'lajak shifokorlarning hissiy va kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish tibbiyot oliy o'quv yurtlari o'quv jarayonining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanishi kerak.[2]

Bo'lajak shifokorlarning hissiy va kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish dolzarbligining ba'zi asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

1. Bemorni parvarishlash: Bemorlarning his-tuyg'ularini tushuna oladigan va ularga hamdard bo'la oladigan tibbiy yordam ko'rsatuvchi provayderlar ularga o'zlarini qulay his qilishlariga yordam beradi va o'ziga ishonchni mustahkamlashga yordam beradi, bu esa bemorning natijalarini yaxshilashga yordam beradi.

2. Kasblararo hamkorlik: Yaxshi muloqot ko'nikmalari sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislariga samarali hamkorlik qilish, jamoaviy ishlarni yaxshilash va tibbiy xatolar yoki davolanishni kechiktirishga olib keladigan tushunmovchiliklarni kamaytirish imkonini beradi.

3. Hissiy farovonlik va chidamlilik: Tibbiyot xodimlari ko'pincha hissiy jihatdan qiyin vaziyatlarga duch kelishadi, jumladan, hayot va o'lim haqida qaror qabul qilish, yomon

xabarlarini yetkazish va yuqori darajadagi stressni yengish. Hissiy kompetensiya ularga his-tuyg'ularini boshqarishga va sog'lom ish va hayot muvozanatini saqlashga yordam beradi.

4. Mojarolarni hal qilish: Emotsional va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish orqali sog'liqni saqlash xodimlari mojarolarni yaxshiroq boshqarishi, qo'llab-quvvatlovchi ish muhitini yaratishi va bemorning ehtiyojlari ustuvor bo'lib qolishini ta'minlashi mumkin.

5. Madaniy kompetensiya: Tibbiyot mutaxassislari bemorlar va hayotning turli qatlamlaridagi hamkasblar bilan muloqot qilishlari kerak. Emotsional va kommunikativ kompetensiya ularga madaniy farqlarni tushunish va hurmat qilishda yordam beradi, yaxshi munosabatlar va samarali muloqotni rag'batlantiradi. [3]

Vrach va bemor o'rtasidagi samarali muloqotning bosqichlari.

Muloqotning aloqa bosqichi. Shifokor va bemor o'rtasidagi professional muloqotning birinchi bosqichidir. Aloqa bosqichida shifokor o'z bemorini tanib oladi, ular o'rtasida psixologik aloqa o'rnatiladi, bir-birlari haqida birinchi taassurot shakllanadi va keyingi shaxslararo o'zaro ta'sir uchun zarur shart-sharoitlar shakllanadi. Shifokor uchun bemorga samarali psixologik "qo'shilish" muhim ahamiyatga ega.

Oriyentatsiya bosqichi. Aloqa bosqichida shifokor bemorni o'ziga jalb qilishga intiladi, tabiiy, ochiq pozitsiyani egallaydi, imo-ishoralar va yuz reaksiyalarini, ovoz intonatsiyasini, nutqning tezligini va ritmini nazorat qiladi.

Argumentatsiya bosqichi. Fazaning asosiy mazmuni og'zaki (bemorni so'roq qilish shaklida, suhbat davomida paydo bo'ladigan turli aniqlovchi savollar) va og'zaki bo'lmagan (bemorni tekshirish shaklida) bo'lishi mumkin bo'lgan qo'shimcha ma'lumotlarni olishdir.

Sozlash bosqichi. Bemor bilan uchrashuv nafaqat professional, balki psixologik jihatdan ham yakunlanishi kerak. Shifokor suhbatni qaysi so'zlar bilan yakunlashi muhim.[4]

Talabalar bemorlar bilan muloqot qilishda duch keladigan ba'zi umumiy muammolar:

1. Hissiyotlar bilan ishlash. Bemorlar qo'rquv, tashvish, qayg'u yoki g'azab kabi turli xil his-tuyg'ularni boshdan kechirishi mumkin, bu esa muloqotni qiyinlashtiradi. Talabalar bu his-tuyg'ularga qanday munosabatda bo'lishni va to'g'ri javob berishni o'rganishlari kerak.

2. Tibbiy jargondan amaliyotda foydalanish.

Bemorlarga tibbiy atamalarni tushunish qiyin bo'lishi mumkin, talabalar esa o'zlari bilmagan holda jargondan foydalanishlari mumkin. Bu chalkashlik va tushunmovchilikka olib kelishi mumkin.

3. Vaqtning yetishmasligi. Ish bilan band bo'lgan klinik sharoitda talabalar tezda muloqot qilish uchun shoshilish kerakligini his qilishlari mumkin, bu esa bemorlar bilan munosabatlarni o'rnatish va ularni tashvishlangan savollariga to'liq javob bermaganini tushunishni qiyinlashtirishi mumkin.

4. Ishonchni shakllantirish. Bemorlar, ayniqsa, o'tmishda salbiy tajribaga ega bo'lgan bo'lsa, sog'liqni saqlash mutaxassislariга ishonishda ikkilanishlari mumkin. Talabalar samarali muloqotni osonlashtirish uchun bemorlar bilan ishonchli munosabatlarni o'rnatish uchun ishlashi kerak.

5. Nozik mavzularga murojaat qilish. Talabalar hayotini tugatish, ruhiy salomatlik yoki giyohvand moddalarni suiste'mol qilish kabi nozik mavzularni muhokama qilishlari kerak bo'lishi mumkin. Ushbu suhbatlar murakkab bo'lishi mumkin va sezgirlik va empatiyani talab qiladi.

6. Turli aholi guruhlariga moslashish. Bemorlar turli madaniyatlardan keladi va turli xil muloqot uslublari va umidlariga ega bo'lishi mumkin. Talabalar turli populyatsiyadagi bemorlar bilan muloqot uslublarini qanday moslashtirishni o'rganishlari kerak bo'ladi.

7. Empatiya va professionallik o'rtasidagi muvozanat. Talabalar uchun hamdardlik hamda kasbiy chegaralarni hurmat qilish o'rtasidagi muvozanatni saqlash qiyin bo'lishi mumkin. Empatik va professional tarzda muloqot qilishni o'rganish sog'liqni saqlash xodimlari uchun muhim mahoratdir.[5]

Bo'lajak shifokorlarda emotsional va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun qanday usul va usullardan foydalanish mumkin.

Psixolog bilan ishlash. Ta'lim jarayonining bir qismi sifatida talabalarga empatiya, samarali tinglash, ishontirish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradigan, shuningdek, his-tuyg'ularini nazorat qilishni o'rgatadigan psixolog bilan maslahatlashish imkoniyatini berishingiz mumkin.

Interaktiv ta'lim. Guruhlarda ishlash, o'yinlar, rolli o'yinlar, bahs-munozaralar kabi interfaol o'qitish usullaridan foydalanish. Bu talabalarga samarali muloqot qilish ko'nikmalarini qo'llashga yordam beradi va ularning kommunikativ vakolatlarini oshiradi.

Modellashtirish holatlari. O'quv jarayonining bir qismi sifatida shifokorning ishi jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan real vaziyatlarni modellashtirish usulidan foydalanish. Bu talabalarga bemorning emotsional holatini hisobga olgan holda turli vaziyatlarga qanday samarali javob berishni, shuningdek, bemorlarning qarindoshlari bilan muloqot qilishni o'rganishga yordam beradi.

Amaliyot. Talabalar bemorlarni so'roq qilish, maslahatlashuvlarda qatnashish va tajribali shifokorlar bilan ishlarni muhokama qilish kabi haqiqiy sharoitlarda mashq qilish imkoniyatiga ega bo'lishi muhimdir.

Natijalarni baholash. O'quv jarayonida o'quvchilar muloqot qobiliyatlari haqida fikr-mulohazalarini olishlari muhim. Bu ularga o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini bilishga yordam beradi va ularning rivojlanishi ustida ishlashni davom ettiradi.[6]

Umuman olganda, hissiy va kommunikativ kompetensiya murakkab va ko'p qirrali mavzu bo'lib, uni turli sohalaridagi ko'plab tadqiqotchilar o'rganadilar. Shunday qilib, tibbiy ta'limda mutaxassislarning bemorlarga sifatli yordam ko'rsatishi uchun hissiy va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish juda muhimdir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Абиева Н. М., Джамалдинова Ш. О. АКЦИОЛОГИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА В ФОРМИРОВАНИИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ : УДК 372.881.161.1 // Межкультурная коммуникация в образовании и медицине, 2023, № 2. С. 46–52. URL: <https://icjournal.ru/icjournal/article/view/589>.
2. Djамалдинова Shakhlo Obloberdiyevna, Place and Significance of Emotional and Communicative Competence in the Work of a Physician, JOURNAL OF HEALTHCARE AND LIFE-SCIENCE RESEARCH: Vol. 2 No. 4 (2023); JOURNAL OF HEALTHCARE AND LIFE-SCIENCE RESEARCH

3. Obloberdiyevna, D. S. (2023). Assessing the Development of Emotional and Communicative Competence in Medical Students: Longitudinal Research. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences*, 1(2), 22–25. Retrieved from <http://grnjournal.us/index.php/AJPMHS/article/view/87>
4. Obloberdiyevna, D. S. (2023). Theoretical and Practical Significance of the Results of the Study of the Development of Emotional and Communicative Competence of Future Doctors. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences*, 1(2), 26–30. Retrieved from <http://grnjournal.us/index.php/AJPMHS/article/view/88>
5. Obloberdiyevna, D. S. (2023). Studying the Emotional and Communicative Competence of Students as a Scientific and Pedagogical Problem. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences*, 1(2), 17–21. Retrieved from <http://grnjournal.us/index.php/AJPMHS/article/view/86>
6. Obloberdiyevna, D. S. (2023). Relevance of Studying and Application of Emotional and Communicative Competence in Medical Education. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences*, 1(2), 12–16. Retrieved from <http://grnjournal.us/index.php/AJPMHS/article/view/85>
7. Rustamovna, R. B., & Obloberdiyevna, D. S. (2023). FORMATION AND DEVELOPMENT OF EMOTIONAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCE OF MEDICAL STUDENTS. *The Journal of Economics, Finance and Innovation*, 985–992. Retrieved from <http://sbtsuejournals.uz/index.php/EFI/article/view/165>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 9 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).